

Diýlene üns ber diýene däl

Category: Edebi makalalar, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 22 января, 2025

Diýlene üns ber diýene däl DIÝLENE ÜNS BER, DIÝENE DÄL

Hekaýatlaryň birinde şeýle waka gürrüň berilýär:

Ötegçileriň biri argyyň ýakasyny syryp barýan ekeni. Birdenkä onuň gözü gúzeriň başynda üsti ýükli düýesini suwa ýakyp duran çarwa araba kaklyşypdyr. »Haw, il agasy, ýol bolsun! Dúyäň ýuki ýetik oguşýa. Ýogsa-da, her ýana agram berip duran bu horjundyr çuwallaryň içinde näme bar?» diýip, bilesigeliji ötegçi gyzyklanypdyr. »Ine, bu tarapdaky çuwallarda öz goşlarym, iýjek-içjek azyk önümlerim, ýanyma götermäge oñaýly keçe-körpeçäm, ýorgan düşegim, birlaý egin-eşigim bar. Beýleki tarapyndaky çuwalda bolsa, ýüküň bir ýana agmazlygy üçin toprak-çäge bar» diýip, çarwa arap düşündiripdir. Ötegçi bu jogaba kürtdürip durupdyr-da: »Beýtmek, dúyä artykmaç ýük urmak bolmazmy? Bir tarapynda gum götereniňden, goşlaryny des-deň ikä bölüp, her gapdalynda bir bölegini ýerleşdirseň, dúyäniň ýükünü ýeňletseň, göwnejaý dälmi näme? Hem dúyä dynç bolar, hem özüň artykmaç aladadan dynarsyň» diýip, öz pikirini mälim edipdir.

Çarwa arap birsellem oýurganyp, ötegçiniň aýdanlaryny göz öňüne getiripdir. Soňam: »Biçeme däl. Seniň aýdanyň jany bar» diýip, düýesiniň üstündäki ýükleri aşak indirip, çägeli çuwalyny boşatmaga durupdyr. Birdenem sakga säginip: »Sen ýigit, bir obanyb arçyn-kethudasý ýa-da dili dogaly keramatly pirleriň biri-hä dälsiň-dä? diýip, ötegçä soragly bakypdyr. »Ýok, men olam däl, bulam däl. Men bir ýonekeý adam» diýip, ötegçi düşündiripdir. Päheý-de welin, haý, ýüzi gara diýsänim, onda men näme üçin seniň diýenleriňi etmeli. Men ýonekeý adamlaryny pikiri gyzyklandyrmaýar. Özüň hiç kimem däl welin, ýene-de maňa eýtseň-beýtseň diýip, maslahat beren bolýarsyň. Bar, ötaǵit, öz işiň bilen bol» diýip, çarwa arap çuwallaryny gaýtadan çägä dolduryp, edil öñküsi ýaly düýesiniň üstüne ýüklemäge başlapdyr.

■ Birinji sapak

Pespäl bol!

Temegiňi Göge dikere müň dürli sebäp tapylsa-da, öwünere, buýsanara bahana gyt dälem bolsa, bol-bol nygmatlaryň içinde ýüzýänem bolsaň, eşret deñzine çümýänem bolsaň, seriňi dury pikirden, aýagyň ýerden üzme!

Göwnüň badyhowa gopmasyn! »Maksatlaryň beýik bolsa-da, päliň Ýeri göterýän sary öküziň toýnagyndan ýokary galmasyn!» diýen söz bar.

Pespällilik biribaryň eçilen iň uly nygmatlarynyň biridir. Adam özünü pespäl alyp bardygyça, Biribar onuň at-abraýyny, derejemeŕebesini şonça-da beýgelder.

Süleýman pygamberiň esgerleri pespälliliğin öňünde daýanmadymy? Hüthütüň üstünden baran kowumy Süleýmanyň pespälliliginin hatyrasyna dogry ýola düşmedilermi? Zeminiň ileri-gaýrasy, ýakyny-gyrasy, ýer ýüzüniň hökümdarlyk jylawy elinde bolsa-da, Süleýman pygamberiň hem özünü pespäl alyp barşyna üns ber. Ol siňe seretmeseň göze ilmeýän garynjanyň sözlerine ýylgyryp bakýar. Onuň aýdan sözlerinden özüne gerekli manyny çykarýar. Hernäçe hökümi zor bolsa-da, özüniň bilmeýän zatlarynyň bardygyny boýun alýar. Hüthütiň alys ülkeden getiren habaryna ynanýar. Şoňa görä hereket edýär we beýik maksatlaryny hasyl edýär.

■ Ikinji sapak

Ýönekeý, sada bolubersin, dogry-hak zady aýtsa, jaý maslahaty ýaňzytsa, şol hakykat onuň mertebesini has-da beýgelder. Ony il gözüne eziz görkezer.

Hernäçe güýcli, beýik adam bolubersin, galat gürlese, ýalan sözlese, galp hereket etse, şol galplyk ony ryswa eder. Beýle adam ahyry il içinde har-zelil bolar. Şonuň üçin saňa dogry söz diýilse, ýagşy zat maslahat berilse, peýdalanmagy başar. Kimiň diýyändigine seretme, näme diýyändigine seret. Aýdyjy kim bolsa bolubersin, aýylan söze üns ber. Düri deñiz düýbünden çykaran guwwasyň ýaramazdygy üçin dürüň gymmaty egsilýän däldir.

Her eşiden sözleriňi, hikmetdir-paýhaslaryny aýdan adamlaryň kimdigine görä, saýlap-saýlap kabul edýän bolsalar, halaýan adamsyny kabul edip, sulhy almaýanlaryna seňrik ýygyrýan bolsalar, bu-da bir ýoldan azaşmagyň bir görnüşidir. Aýdýany sulhuň almasa-da, ony halamasaň-da, aýdýan dogry sözünü, jaý maslahatyny äsgermezlik etmek ýalňyşlykdyr. Kimdigine garamazdan, dogry sözlerden özüňe geregiňi alsaň, hak zatlara uýsaň, ynansaň we eýerseň, ine, beýikleriň häsiýeti şeýle bolmalydyr. Ynsanylaryň serweri hezreti Pygamberimizden nusga alyň. Ol Bedr söweşi gününde musulman esgerlerini söweş üçin amatly gören ýerinde ýerleşdi. Şol wagt Habab ibn al-Munzır pygamberimizden sorady: »Eý, Allanyň resuly, bu ýer Allatagala tarapyn saňa wahy edilen ýermi? Ýa-da bu söweş hakda öz pikirimizi, garaýşymzy hem aýdyp bilyärismi? Uruş hem bir geňeşmi?». Pygamberimiz: »Bu bir söweşdir we her bir jaý maslahata, geňeşe orun bardyr» diýeninde, Habab: »Eý Allanyň resuly, bu ýeri söweşmek üçin juda bir oňaýly ýer däl. Yüzemiz duşman sary bolanda, Bedriň guýulary biziň arka tarapymyzda galsyn. Biz bu guýulardan ýeňilik bilen suw içip bileris, emma duşman goşuny guýulardan ganmakdan mahrum bolar» diýipdir. Bu pikir Pygamber aleýhissalama makul görnüpdir. Musulman esgerlerinu Hababyň diýsi ýaly ýerleşdiripdir we ýeňiş gazanypdyr. Ine, Alla tarapyn wahy bilen goldanýan, Isra gijesinde Asmanlary seýr eden, ýedinji gat Asmana Magraja çykan Pygamberimiz hem bir kişiniň jaý maslahatyny unamakdan yüz öwürmändir. Dogry zady alyp göteripdir. Şeýtmek bilen Pygamberimiz kiçelmändir ahyry. Gaýta, beýik ýeňiş bilen onuň mertebesi hem has beýgeldi.

Edhem ŞARKAWY.

Arap dilinden terjime eden: Rahmet GÝLYJOW. Edebi makalalar